

E-bok 023

PARAPLY FRA BANKEN

NÅR SOLA
SKINNER

Otto Risanger

skatt og økonomi
drivBEDRE.no

Otto Risanger

[Gå til innhold](#)

PARAPLY
FRA BANKEN -
når sola skinner

R!SANGERS E-BOK 023 - **drivBEDRE!**-serien

Utgitt av R!SANGER AS
Dronningensgt 22, 0154 OSLO
Tlf: 22 33 39 27
E-post: post@risanger.no
Internett: www.risanger.no

Forsideomslag:
Rune Drevland –
rune@push-design.no

© Otto Risanger 2004-10

ISBN 978-82-7573-124-9

Det må ikke kopieres fra denne bok i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, Interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

INNHold

KRONER OG ØRE

[Ikke la pengene ta knekken på deg!](#)
[Penger er et farlig emne: Lett blanding](#)
[Fattig og rik](#)
[Gjerrigknarkens mest gnieraktige leveregler](#)
[Dine første penger - i glass og ramme](#)

SKATT I SVART OG HVITT

[50 kapitler om kunsten å skatte seg fordervet](#)
[Skattepliktig visdom?](#)
[Skattedirektøren som ville betale skatten med glede](#)
[PERFICK! Familien Larkin og svart arbeid](#)

BANK, FINANS, BØRS

[Banksjefen, ligningssjefen, glassøyet...](#)
[En bankmann er en som låner deg en paraply](#)
[Bli rik på aksjer - garantert](#)

LIVET, DØDEN, KJÆRLIGHETEN, DRØMMEN

[Du kan ingenting ta med deg ... eller?](#)
[50 drømmer som betyr penger i vente](#)
["Penger er akkurat som sex"](#)

*That money talks,
I'll not deny.
I heard them once,
they said good-bye.*

AMERIKANSK HJERTESUKK

PENGAR

For pengar kan ein få alt, heiter det.

Nei, ein kan ikkje det.

Ein kan kjøpa mat, men ikkje mathug,

dropar, men ikkje helse,

mjuke senger, men ikkje svevn,

lærdom, men ikkje vit,

stas, men ikkje venleik,

glans, men ikkje hygiene,

moro, men ikkje glede,

kameratar, men ikkje vener,

tenarar, men ikkje truskap,

gråe hår, men ikkje ære,

rolege dagar, men ikkje fred.

Skalet av alle ting kan ein få for pengar,

men ikkje kjernen.

Den er ikkje for pengar fal.

Arne Garborg

KRONER OG ØRE

*Ja, de penga
de er tel bekymring
for fattig og for rik.*

Vidar Sandbeck i Pengegaloppen

IKKE LA PENGENE TA KNEKKEN PÅ DEG

Spiseforstyrrelser er et begrep som har innarbeidet seg de siste årene. Kanskje er det på tide å introdusere begrepet pengeforstyrrelser.

Stadig flere trenger hjelp. Problem: Usikkerhet og angst rundt alt som har med pengene deres å gjøre.

Eksperter innen finans og mental helse sier at mens tanker og bekymringer rundt rikdom og status er av like gammel dato som menneskeheten, er det en stadig økende angst omkring alt som har med pengene våre å gjøre - hva skal jeg gjøre med dem, hvordan kan jeg være sikker på at jeg har nok til barnas utdanning og min egen pensjonisttilværelse, hvordan skal jeg unngå å tape dem?

Dette kapitlet er i stor grad bygd på erfaringer i USA. Men vi har akkurat de samme erfaringer her i landet - selv om våre psykologer og psykiatere ennå ikke er kommet like langt som sine amerikanske kolleger når det gjelder å sette lidelser som skyldes penger inn i en større sammenheng.

Også her i landet blir alle slags regler stadig mer innviklet. Som regel er det nå en datamaskin som beregner skatten, trygden, pensjonen, bostøtten, rentene og hva det ellers måtte være av økonomiske rettigheter eller plikter vi skal forholde oss til.

Er dataanlegget ute av drift opplever vi at selv fagfolkene blir hjelpeløse.

Det norske offentlige system revner i kantene nå. Velferdsstaten bygges ned, nivået blir dårligere. Skattedirek-tøren innrømmer glatt at det gjøres feil i behandlingen av tusener på tusener av selvangivelser. Rikstrygdeverket forteller om 10.000 feilutbetalinger - og det er bare de som verket selv har oppdaget! Et uhyggelig antall eldre har betalt for mye for å være på sykehjem. Unge mennesker har fått for lite i arbeidsledighetstrygd.

Like ille er den forsvunne tillit til bank, forsikring og alt annet som lukter finans. Det er ikke mer enn et par tiår siden du fikk din fastsatte rente i banken, og var fornøyd med det. Du visste at du fikk eller betalte det samme som alle andre. Livsforsikring var livsforsikring, punktum. Nå er det slik at uansett hva du gjør av økonomiske disposisjoner, undres du:

Har jeg lurt meg selv? Burde jeg i stedet tatt et lån med fast rente? Finnes det bedre pensjonsavtaler? Betaler jeg blodrente på bruken av minibankkortet mitt? Får jeg det jeg har krav på i sykepenge? Har jeg en bra pensjonsordning, eller betaler jeg dyrt for en dårlig ytelse?

På jobben i USA er det stadig flere som selv må ta ansvaret for hvordan deres egne pensjonsmidler skal investeres ettersom bedriftene frasier seg ansvaret. Hjemme blir de bombardert av annonser, nyheter om turbulente markeder og milliard-tap forårsaket av unggutter innen finans.

På psykolog- og psykiater-kontorene blir stadig flere amerikanere fortalt at det de selv trodde bare var gammeldags dårlig dømmekraft eller inkompetanse er symptomer på noe atskillig mer grunnleggende. De vet gjerne hva de bør eller ikke bør gjøre med pengene, men er likevel hjelpeløse. "De blir handlingslammet, får ikke gjort noe. De blir omtåket og sløret i øynene når de ser på en regnskapsoppstilling eller økonomisk rapport. De føler seg fanget", sier en psykolog.

Andre praktikere innen pengebelysningsbransjen sier at måten et menneske ser på penger på, avslører nesten alt omkring psykoanalysens mest sentrale begrep, særlig når det gjelder selvoppfatningen.

De gamle veikartene som ble brukt for å finne fram til sinnets innerste lønnganger - for eksempel hva en person tenker om sex - er gårsdagens jakt i det ubevisste. "For victorianerne var det sex, for oss er det penger" sier dr John W. Scott, leder av avdelingen for psykiatri ved et stort senter nær Boston. Han er spesialist i å behandle pengeforstyrrelser. "I vårt kapitalistiske samfunn måler vi folk ut fra penger", sier han.

Og det er ikke bare behandlerne som har oppdaget at pengeforstyrrelser preger stadig flere. Mega-leverandører av finansielle tjenester, feks American Express, bruker noe som kalles Moneymax profile system, utviklet av en psykolog, naturligvis. Hensikten er å hjelpe kundene til å bli klar over sin egen trang til risiko og belønning.

Jan Nottingham, økonomirådgiver i American Express, sier at det amerikanske samfunnet er gått fullstendig av hengslene når det gjelder penger, fordi de har kommet til å bety så mange ting: "Vi har en tendens til å mytologisere penger; til å la dem bety sikkerhet eller kjærlighet eller makt. Vår jobb er å lære folk til å se at penger i virkeligheten er et redskap til å nå deres mål, ikke mer."

Investeringsekspertene og behandlere er enige om at uansett hvor forkvaklet folk kan være når det gjelder hva penger kan gjøre eller ikke gjøre, er det visse påkjenninger som driver dem nærmere stupet. Minkende tillit til pensjonsordninger og forandringer i hvordan bedriftene legger opp pensjonsordningene har gjort det nødvendig for millioner av amerikanere å ta kontrollen selv over sin økonomiske framtid.

Før investerte bedriftene de ansattes penger og garanterte bestemte utbetalinger til pensjonistene. Nå er slike garantier på vei ut og selvhjelp er på vei inn i USA. Antallet valgmuligheter i pensjonsplanene øker også. Feks må statsansatte i Connecticut velge mellom tre forskjellige fondsselskaper før de i det hele tatt kan begynne å tenke over hvor de til slutt skal plassere pengene sine.

"Det flyter over av informasjon" sier presidenten i det amerikanske forbundet for folk med angstlidelser, dr Jerilyn Ross. Å kjøpe en investering blir som å kjøpe en boks småkaker - hvordan får du tak i det du ønsker, mens du samtidig unngår det du vet at du ikke skal ha? "Du ønsker lite fett, så finner du at kjeksene inneholder mer sukker, så kutter du ut sukkeret og finner at den inneholder Nutrasweet - og avisene sier at du skal holde deg unna Nutrasweet - hva gjør du da?" sier hun.

Psykologer sier at et problematisk forhold til penger gjerne er noe som starter i unge år. En klient var fremdeles plaget av en ydmykende opplevelse da en av foreldrene sendte han fram i bussen uten nøyaktig beløp. En sadistisk bussjåfør lot ham vente, og satt og kaldflirte til ham, mens han lot andre passasjerer stige på.

Det fortelles om kunstnere som har ødelagt sin økonomiske helse i en ubevisst tro på at markedskreftene bare belønner middelmådighet.

Folk som arver penger kommer ofte til leger og ber om hjelp. Mange av dem er ikke i stand til å bruke eller ta seg av pengene fordi de er så knyttet til familie og død.

Andre som lider av et dårlig forhold til penger har det motsatt: Gang etter gang foretar de seg ting som påfører dem økonomiske tap. Linda Lane, kontorsjef, forteller at hun vokste opp i velstand og tok penger for gitt. Hun eier nå kunst for tusener av dollars. Kunsten kan være et greit samtaleemne under selskaper, men lite annet.

Stemning og omgivelser kan ha stor betydning. Universitetsprofessor Alice M. Isen, som underviser i psykologi og business, er kommet fram til at folk i en "positiv stemning" - som hun fikk fram ved å vise en kort filmkomedie samt gi komplimenter og små gaver - var mindre tilbøyelige til å foreta sjansedynde investeringer enn folk i en "negativ stemning". Hun går imidlertid ikke god for en konklusjon om at folk i et meglerfirma med uhyggelige og ubehagelige bilder på veggene og irriterende lyder - slik at de ansatte kommer i en "negativ stemning" - dermed vil ha større suksess når det gjelder å selge risikofylte investeringer.

Det er også kjønnsmessige forskjeller. En tidligere psykolog som nå er gått over til finansanalyse foretok en undersøkelse som viste at kvinner gjør det bedre på børsen. Menn har lett for å overreagere på ting som skjer på kort sikt og foretar for mange aksjehandler.

Samme psykolog/finansanalytiker hevder at bekymring og frykt er nyttig og på sin plass når man skal vurdere investeringer som faktisk inneholder risiko. Folk må bare innse at risikoen kan reduseres kraftig ved å følge noen enkle retningslinjer:

"Unngå provisjoner, hold gebyrene nede og foreta ingen handler, og du vil ha det bra. I hovedsak blir det da slik at du kjøper aksjene og så selger du dem aldri."

Omleggingen av pensjonsordningene i USA - som vi har vært inne på allerede - medfører at hundretusener av amerikanere føler seg paralyserede. De investerer pensjonspengene sine i fonds, og mange har i den siste tida sett kursene rase nedover. Men de sitter fast, de kan ikke gjøre noe, annet enn å håpe at kursene er gått opp igjen når de skal begynne å ta ut pensjon.

Et annet problem paralyserede investorer opplever, er at terapien i forbindelse med pengeforstyrrelser koster penger - som de enten ikke har, eller som de ikke vil bruke - nettopp fordi de er paralyseret, lammet, på alt som har å gjøre med bruk av penger.

Ikke alle spørsmål kan besvares ved terapi. Rektor Sally Gauthier-Washington var ni år gammel da faren hennes sa at det var på tide at hun overtok husholdningsregnskapet, betalte regningene for familien på 12 og sørget for at kontoen ikke ble overtrukket. Det var 48 år siden, og det plager henne ennå. Hun kan se for seg den stygge, grå regnskapsboka som symboliserer byrden hun måtte bære i barndommen, og hun får fremdeles vondt i magen ved tanken. Investere? Bare ordet, med de innebygde forbindelser til risiko og usikkerhet, får pulsen hennes i været. "Jeg ønsket alltid å være helt trygg. Jeg klynget meg nærmest til pengene, holdt dem tett, fast. Det var det usunne, det unormale. I lang lang tid var jeg svært sinna."

Ms Gauthier-Washington spurte sin gamle far for noen år tilbake om hvorfor hun skulle slite med ansvaret for et regnskap bare ni år gammel, men fikk ikke noe svar. Hun går fremdeles i terapi.

Men det er også en annen uunngåelig blindgate for den som går i pengeterapi. Psykiatere og psykologer som behandler pengeforstyrrelser sier at det er ett bestemt nøkkelspørsmål som gjør at folk søker hjelp, nemlig:

- Hva skal jeg gjøre med pengene mine?

Det er samtidig det ene spørsmålet som behandleren av etiske grunner ikke kan svare på. Det ville, sier de, tilsvare det å ha seksuelt samkvem med en pasient. Behandleren har makt, pasienten er sårbar, grensen må ikke overskrides.

(Hovedkilde: New York Times)

PENGER ER ET FARLIG EMNE: LETT BLANDING

Penger er et farlig emne. Høflige samtaler unngår det. Man kan snakke om økonomi, men ikke om rå penger.

Max Plowman

Penger er makt, frihet, beskyttelse, roten til alt ondt, summen av velsignelser.

Carl Sandburg

Pengene kommer fra fabrikker. Fabrikkene sender pengene til butikkene. Og så har vi noen penger og så går vi til en bank og tar ut penger fra en sånn automat og så kan vi gå og kjøpe i butikken og så får vi penger igjen. Det er sånn vi får pengene.

Joakim, seks år

Driver du med sparing
så er du en raring.

Sverre Walter Rostoft

Ektemannen syntes det begynte å bli temmelig dyrt å leve, og undret på om kona disponerte så riktig som en kunne ha lov å vente. Og dermed slo han frampå om ikke hun kunne begynne å føre husholdningsregnskap.

Jo, kona var mer enn villig, og satte det hele pent og systematisk opp hver dag. Melk så og så mye, brød så og så mye, vaskepulver, grønnsaker, pølse - det sto der alt.

Men så fant mannen en post: F.V. 300 kroner.

- Hva er det for noe? undret han.

- Det betyr: Fuglane ved ...

Fra "Smilende Sørland"

Folk står i kø for å slippe gjeld. Vil noen låne dem øre?

Laffen i VG

Det finnes grovt sett to former for økonomi - god økonomi og dårlig økonomi.

Tande-P

Annual income twenty pounds, annual expenditure nineteen six, result happiness. Annual income twenty pounds, annual expenditure twenty pounds ought and six, result misery.

Charles Dickens (som ble den første store britiske forfatter innen

personlig økonomi da han skrev mr Micawbers nå berømte leksjon i pengestyring, også kalt cash management, i boka "David Copperfield")

Å spørre meg om økonomi er som å be en fjellbonde til råds i golf.

Helge Jordal

Intet er så galt at det ikke er verre for ens kreditorer.

Fredrik Stabel

Du må sette tæring etter næring.

Ordtak

Også enøringene teller.

Sigval Bergesen d.y.

Der lå et kronestykke ved foten til min sidemann. Jeg er sikker på at han så den, men ikke gadd å ta den opp. Da gav jeg ham en liten lekse.

Trygve Hegnar

I keiser Vespasians tid ble det satt opp urinaler i gatene i Roma og tatt et gebyr for bruken. For å redusere underskuddet på budsjettet, bestemte keiseren at gebyret skulle økes. Hans sønn, som var en pertentlig fyr, spurte keiseren om ekstrainntektene skulle regnes som en skatteøkning eller som en reduksjon i myndighetenes kostnader med urinalene. Til dette var det keiseren kom med sitt berømte svar (på latin, det eneste språket han snakket): "Non Olet!". Direkte oversatt betyr dette "De lukter ikke". Men meningen er "Det er penger alt sammen og det spiller ingen rolle hvor i regnskapet du fører dem".

Herbert Stein, økonom

Da hans sønn Titus bebreidet ham for at han hadde ilagt en skatt på urin, løftet han noen av myntene fra urinalene opp til sønnens nese og spurte "lukter de?". Sønnen svarte nei. "Og likevel", sa keiseren, "stammer de fra urin".

Suetonius (70-160 etter Kristus), "Vespasian", Tolv keiseres liv

Tid er penger. God tid er mange penger. Ta Dem derfor god tid.

Fredrik Stabel

If you buy a classic car in a rising market, you've got an investment. If you buy a classic car in a falling marked, you've got transport.

Lord Beaverbrook

Dette var bare startsidene i denne e-boka

Du har her fått en liten smakebit fra én av Risangers nærmere 40 e-bøker (pdf). Disse e-bøkene er satt sammen i e-bokpakkene **DrivBedre-pakken**, **Næringspakken**, og **AS-pakken** tilgjengelig på vårt nettsted www.risanger.no.

I disse e-bokpakkene finner du et vell av informasjon og tips, skreddersydd til bruk for næringsdrivende og små firmaer.

E-bøkene oppdateres jevnlig. Det betyr at innholdet er ajour i forhold til gjeldende bestemmelser.

Som abonnent kan du bruke e-bokpakkene akkurat som du selv ønsker: Du kan laste ned én, noen - eller alle - e-bøkene og ha dem lokalt på din egen datamaskin, akkurat når det passer deg selv. Eller du kan lese e-bøkene på nettet, akkurat når det passer deg selv.

Liker du best å lese på papir, skriver du bare ut de delene av den aktuelle e-boka som du vil gjennomgå. Vår garanti er at opplysningene er oppdaterte og kurante.

Skjer det endringer som har betydning for deg som driver firma, får du melding om det i en e-post. Etterhvert som endringene innarbeides i e-bøkene, kan du lese på nettet eller laste ned helt ajourførte e-bøker, eventuelt skrive ut det du ønsker.

E-bokpakkene dekker blant annet disse områdene:

- beste selskapsform
- moms
- skattetips
- fradrag i eget firma
- biløkonomi
- reise og diett
- regnskap og bokføring
- pensjon i eget firma
- trygderettigheter

På kjøpet får du Risangers nyhetsmail **DagensPenger** om skatt og økonomi samt tilgang til eksklusive **nettmøter** kun for våre kunder: Otto Risanger svarer på dine spørsmål om skatt.

Les mer om abonnement på våre e-bokpakker her:
<http://www.risanger.no>

Se på neste side noe av det våre kunder sier.

Dette sier abonnentene om Risangers e-bokpakker

"Takk for rask ekspedering og godt opplagt stoff. Godt forklarande."
Kåre Solheim, 6887 LÆRDAL

"Takk for nyttige og praktiske råd!"
Gunn Helleland, IBT SydVest, LODDEFJORD

"Er meget fornøyd med tjenesten, og synes du gjør en fantastisk bra jobb med den informasjonen du gir oss. Med kun meg selv i enkeltmannsforetak hadde jeg aldri hatt mulighet til å finne ut av denne informasjonen selv."
Jeanette Hustad, Bewebbed, SANDNES

"Tusen takk for kjempegode og lærerike e-bøker!"
Eirik Sandal Lund, Bilde og Tekst ANS, HAUGESUND

"Takker for et meget matnyttig sett med e-bøker og tilhørende nyhetsbrev, det har vært verdt sin vekt i gull for min bedrift som ble startet i mai!"
Kristian Berge Nessa, Cavatina Software AS, TANANGER

"Synes DrivBedre-pakken er et fantastisk bra oppslagsverk."
Svein Hylland, Toppen Trearbeid & Høvleri, ODDA

"Takk for mange gode tips."
Jon-Erik Hammer, daglig leder, V, D & H NUF, FYLLINGSDALEN

"Fin, kjapp og lett tilgjengelig info! Takk."
Johan F. Jakhelln, assosiert partner, Tennebø & Partners, OSLO

"DrivBedre-pakken er svært nyttig for meg som har begynt å føre regnskapet selv i år. Du gjør det mulig for meg å få dette til på en bra måte og spare meg flere tusen kroner med dine tips og forklaringer."
Benjamin R. Warin, Impress Presentasjoner, HURDAL

"God og lettlest. Det er fint å få kjennskap til regler og fallgruber. Slikt får vi aldri i forståelig form fra revisorer og ligningsmyndigheter."
Sverre Grøtte, Vare-Nytt Tekstilsenter AS, EIDE